

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
з правом прийняття до розгляду та проведення
захисту дисертації Кутепової Марини Володимирівни
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за
спеціальністю 281 «Публічне управління та
адміністрування», доктору наук з державного
управління, професору
Анатолію РАЧИНСЬКОМУ**

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з державного управління,
професора Бондарчук Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу Кутепової Марини Володимирівни
на тему: «Взаємодія органів публічного управління та громадянського
суспільства Великої Британії та України в контексті сучасних
демократичних трансформацій», подану на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»**

**Актуальність теми дисертації
та її зв'язок із науковими програмами**

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України, глибоких соціально-політичних трансформацій та системних безпекових викликів відбуваються докорінні зміни у середовищі функціонування публічної влади та інститутів самоорганізації населення. Сучасне громадянське суспільство України демонструє надзвичайно високий рівень пасіонарності, волонтерської суб'єктності та здатності до швидкої мобілізації ресурсів. Водночас перехід від мобілізаційних форматів реагування до сталих, процедурно врегульованих і підзвітних партнерських відносин між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства вимагає якісно нової науково-теоретичної та прикладної методології.

З огляду на це, дисертаційне дослідження М. В. Кутепової є надзвичайно актуальним. Авторка слушно звертається до компаративного виміру, зіставляючи трансформаційну, кризово-мобілізаційну модель України із британською системою публічного врядування. Досвід Великої Британії — це досвід держави зі сталими демократичними традиціями, розвиненим «м'яким правом», принципом Limited Government, практикою асиметричної деволуції та механізми «Спільних рамок» (Common Frameworks) та концепцією спільного вироблення публічних послуг (стор. 55; 63; 97-98; 103-105; 113-114; 117-118; 144; 164-170; 193 № 197 тексту дисертації). Усе це формує винятковий інтерес для зміцнення інституційної стійкості та євроінтеграційного поступу Української держави.

Дисертаційна праця Кутепоної М.В. безпосередньо пов'язана з комплексними науковими програмами та темами Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, як засвідчено у Витягу з протоколу засідання кафедри державного управління від 22 червня 2026 року №22. Зокрема, дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри державного управління «Використання можливостей статусу кандидата на вступ в ЄС для підвищення ефективності публічного управління та адміністрування в Україні» (номер державної реєстрації 0123U102187), у рамках якої авторкою обґрунтовано концептуальні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства у компаративному вимірі та сформовано практичні рекомендації щодо їх гармонізації із європейськими стандартами доброго врядування (Good Governance).

Ступінь обґрунтованості наукових положень та достовірність результатів

Наукові положення, теоретичні узагальнення та висновки, висунуті здобувачкою, відрізняються високим ступенем обґрунтованості, логічною послідовністю та науковою достовірністю. Робота спирається на ґрунтовну джерельну базу, яка охоплює нормативно-правові акти України та Великої Британії, фундаментальні праці класиків та сучасних вітчизняних і закордонних дослідників, архівні та реєстраційні бази даних, емпіричну інформацію аналітичних дашбордів Індексу сталості органів громадянського суспільства та цифрових платформ (DREAM, «ВзаємоДія»), як механізмів взаємодії (220 джерел).

Методологічний апарат дисертації відзначено високим рівнем системності. Достовірність досягнута завдяки синергійному поєднанню інституційного, компаративного, трансформаційного та структурно-функціонального підходів, а також підходу багаторівневого врядування (multi-level governance). Дисертантка виявила високу фахову компетентність у розмежуванні управлінських парадигм (від класичного бюрократичного адміністрування до New Public Governance, зокрема, це засвідчено у першому розділі тексту дисертації), що дало змогу систематизувати чотири базові механізми забезпечення взаємодії. Відзначу такі, як: нормативно-правовий, організаційний, інституційний та ревіталізаційний методи.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної праці М. В. Кутепоної полягає у системному вирішенні важливого науково-прикладного завдання — розробці теоретико-методологічних засад, виокремленні інноваційних моделей та формуванні комплексного механізму взаємодії органів публічного управління та громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних трансформацій.

Отже, до найвагоміших здобутків, які визначають науковий внесок дисертантки, належать такі:

Уперше:

- розроблено та обґрунтовано семикомпонентну структурно-функціональну модель комплексного механізму удосконалення взаємодії органів публічного управління та громадянського суспільства в Україні, що базується на узгодженій дії нормативно-правового, організаційного, інституційного та ревіталізаційного механізмів у межах авторської концепції «Держава партнерства» (Partnership State) (стор. 29; 93-105 тексту дисертації);
- здійснено наукову класифікацію інноваційних моделей взаємодії та концептуалізовано модель «Держави партнерства», вершиною якої визначено спільне творення суспільних цінностей на цифровому фундаменті (екосистема DREAM, платформа «Взаємодія») та трьох «колонах стійкості»: інституційній пам'яті публічної служби (стор. 29; 47; 96-98 тексту дисертації), процедурній стабільності регламентованого діалогу (стор. 35-40; 43-47; 96-98; 112-134; 156-162 тексту дисертації) та ціннісній солідарності «суспільства гідності» (стор. 98; 99; 142-145; 149 тексту дисертації).

Удосконалено:

- інституційні засади формування моделей взаємодії урядових структур із третьою стороною у порівняльному вимірі (Україна — Велика Британія) крізь призму правової інституціоналізації ОГС, модернізації системи публічного управління та викликів воєнного стану;
- структурно-функціональну характеристику базових механізмів (нормативно-правового, організаційного, інституційного, ревіталізаційного) та процедур залучення громадськості до цифрового й партисипативного врядування на принципах «доказової політики», інклюзивності, підзвітності, прозорості та антикризової адаптивності;
- наукові підходи щодо визначення переваг і обмежень адаптації англосаксонської моделі взаємодії (зокрема в умовах Брекзиту та деволюції) до розвитку східноєвропейської моделі публічного врядування в українських реаліях із збереженням унітарного устрою держави.

Набуло подальшого розвитку:

- систематизація методологічних підходів та делімітація понятійно-категоріального апарату, зокрема дефініцій «взаємодія», «органи публічного управління», «громадянське суспільство» та авторського поняття «взаємодія органів публічного управління та громадянського суспільства в контексті демократичних трансформацій»;
- типізація інноваційних моделей врядування за функціональними ознаками (партнерсько-мережевої, співтворення, комунікативно-цифрової, багаторівневого врядування та мілітарного волонтерства);
- наукове узагальнення практик ревіталізації (відновлення) громадської активності у публічному управлінні в умовах воєнного стану, євроінтеграції та

децентралізації, а також прикладні рекомендації щодо запровадження моделі «Держава партнерства» до 2030 року.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні наукові результати, концептуальні засади, теоретичні висновки та прикладні рекомендації дисертаційного дослідження Кутепової М. В. знайшли своє повне, всебічне та системне відображення у наукових публікаціях здобувачки. Загалом за темою дисертації опубліковано 19 наукових праць. Основні положення роботи оприлюднено у 6 одноосібних статтях у провідних наукових фахових виданнях України з публічного управління та адміністрування (категорії «Б»), серед яких висвітлення теоретико-методологічних та інституційних засад взаємодії публічної влади та громадянського суспільства у Великій Британії та Україні («Аспекти публічного управління», 2024, 2025); обґрунтування інституційного механізму адаптації британського досвіду для євроінтеграції та повоєнної відбудови України («Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права», 2025); дослідження громадських організацій у системі децентралізації владних повноважень («Проблеми сучасних трансформацій», 2023); аналіз сучасного стану деволюційних процесів у Великій Британії («Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління», 2022); імплементація європейських стандартів публічного врядування крізь призму британського досвіду («Наукові перспективи», 2026).

Крім того, апробація результатів дослідження здійснювалася під час виступів на 11 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах (протягом 2021–2026 рр.), де обговорювалися питання реформи децентралізації, деволюції, розвитку партисипативного врядування та комунікації влади й суспільства. Опубліковані праці повною мірою відображають зміст дисертації, а їх кількість та обсяг повністю відповідають вимогам МОН України щодо оприлюднення результатів наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Аналіз змісту дисертації та практичне значення її результатів

Дисертаційна робота Кутепової М. В. є фундаментальним, логічно побудованим науковим дослідженням, у якому пропонується цілісне бачення трансформації суб'єкт-суб'єктного діалогу між публічною владою та соціумом.

У першому розділі здобувачка здійснює ґрунтовний аналіз понятійного апарату та теоретико-методологічних засад взаємодії. Особливо варто відзначити глибоку аналітичну роботу з дослідження британських інституційних практик зберігання державної пам'яті (стор. 29; 47; 96-98 тексту дисертації). На мою думку, це дало змогу обґрунтувати шляхи формування системи публічної довіри та подолання бар'єрів у відносинах владних інститутів і громадського сектору в Україні.

Зауважу, що у другому розділі докладно охарактеризовано функціонування базових механізмів залучення громадськості (нормативно-правового, організаційного, інституційного та ревіталізаційного) (стор. 105-166 тексту дисертації). Заслужовує на позитивну оцінку авторський аналіз дихотомії між кодифікуючим «м'яким правом» (Soft Law) Великої Британії та «стимулюючим» характером вітчизняного законодавства (зокрема, Законів України «Про публічні консультації» та «Про лобіювання») (стор. 105-107; 160-165). Авторка переконливо показує, що в умовах війни в Україні виник унікальний ревіталізаційний механізм — «мобілізаційна взаємодія», де волонтерський рух, Ради ВПО та молодіжні ради виступають інституційними акселераторами стійкості держави (стор. 130-155).

Також позитивно, що у третьому розділі науково обґрунтовано концептуальну модель «Держава партнерства» (Partnership State) та сформовано дорожню карту її впровадження до 2030 року. Здобувачка переконливо довела, що вершиною цієї моделі є спільне творення (co-production) публічних послуг та суспільних цінностей на цифровому фундаменті (екосистема DREAM, платформа «Взаємодія») та трьох «колонах стійкості» (стор. 167-205; зокрема, 193- 197 тексту дисертації): інституційній пам'яті публічної служби, процедурній стабільності регламентованого діалогу та ціннісній солідарності «суспільства гідності».

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці конкретних прикладних інструментів для органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства, зокрема, рекомендацій щодо створення при органах публічного управління інноваційних центрів спільного проектування рішень на основі британського досвіду для підвищення фаховості громадських рад. Підтримую здобувачку у тому, що залучення системи податкових пільг за аналогом британської моделі Gift Aid (стор. 153-155; 179) для підтримки фінансової сталості неприбуткового сектору позитивно вплине на економічний розвиток України; інституціалізації Рад ВПО та ветеранських організацій як пріоритетних суб'єктів надання суспільних послуг на муніципальному рівні; використання потенціалу екосистеми DREAM для забезпечення «алгоритмічної прозорості» та громадського контролю за проектами відбудови України (стор. 119-121; 176-180).

Результати дослідження здобули практичне підтвердження та впроваджені в освітній процес ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, діяльність Департаменту суспільних комунікацій КМДА, КНП «Центр комунікації», а також у практичну роботу Підкомітету з питань діяльності органів правопорядку Комітету ВРУ з питань правоохоронної діяльності та Підкомітету вищої освіти Комітету ВРУ з питань освіти, науки та інновацій.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної праці та опублікованих праць Кутепової М. В. свідчить про дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності,

норм наукової етики та законодавства про авторське право. Результати перевірки засвідчені довідкою. У роботі відсутні факти академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації чи фабрикації даних. Усі запозичення, використані ідеї, положення та фактичні дані супроводжуються точними й коректними посиланнями на першоджерела. Публікації авторки повністю відповідають змісту викладеного у дисертації матеріалу.

Дискусійні питання та зауваження

Високо оцінюючи науковий рівень, концептуальну завершеність та практичну цінність дисертаційної роботи Кутепової М. В., вважаю за доцільне висловити низку зауважень і науково-дискусійних міркувань.

Характеризуючи британську модель партнерства та механізми спільного замовлення послуг у підрозділах 1.3 та 2.1, здобувачка акцентує увагу на високому рівні взаємодовіри між урядом і 3-м сектором. Потребує додаткової деталізації питання про те, як саме авторська модель «Держава партнерства» адаптована до нинішніх показників інституційної довіри в Україні та які додаткові управлінські запобіжники мають гарантувати, що делегування соціальних послуг громадським організаціям не призведе до ухилення органів влади від виконання своїх прямих конституційних обов'язків перед вразливими категоріями громадян.

Розкриваючи особливості адаптації британського досвіду в умовах Брекситу та асиметричної деволуції (підрозділи 2.2, 3.1), авторка вказує на загрози регіональної фрагментації. На нашу думку, розроблена здобувачкою концепція «захищеної децентралізації» вимагає чіткішого окреслення політико-управлінських важелів та координаційних процедур на рівні центральних органів виконавчої влади для гарантування унітарності та цілісності державного управління у процесі поствоєнного відновлення регіонів.

У підрозділі 2.2 та 3.2 авторка приділяє значну увагу питанням цифровізації публічного врядування (зокрема аналізу функціонування екосистеми DREAM, платформи «Взаємодія» та британського порталу «gov.uk»). Водночас робота виграла б від більш детального розкриття нормативно-правових та організаційних механізмів мінімізації ризиків «цифрового розриву» (digital divide) серед різних категорій громадян та органів місцевого самоврядування, що виникає при тотальному переході консультативно-дорадчих процедур у цифровий формат.

Аналізуючи практики ревіталізації громадської активності в умовах воєнного стану та децентралізації (підрозділи 2.3, 3.2), авторка слушно відзначає зростання суб'єктності волонтерських мереж та Рад ВПО. Проте доцільно було б глибше окреслити методику оцінювання результативності та соціального ефекту від залучення інститутів громадянського суспільства до прийняття рішень на муніципальному рівні, що дозволило б уникнути формалізму у діяльності консультативно-дорадчих органів.

Обґрунтовуючи прикладний інструментарій повоєнного відновлення (підрозділ 3.2), авторці доцільно було б приділити більшу увагу нормативно-

правовим та організаційним механізмам взаємодії органів публічної влади з громадськими об'єднаннями у сфері освітньої та професійної підготовки фахівців, залучених до реалізації проєктів відбудови України.

У дисертаційному дослідженні трапляються поодинокі стилістичні огріхи, використання надто розлогих складнопідпорядкованих речень, що дещо ускладнює сприйняття авторської аргументації.

Список використаної літератури містить джерела, які вимагають приведення до вимог єдиного стилю оформлення.

Вказані зауваження не применшують високого наукового рівня проведеного дослідження.

Загальні висновки

Дисертаційна робота Кутепової Марини Володимирівни «Взаємодія органів публічного управління та громадянського суспільства Великої Британії та України в контексті сучасних демократичних трансформацій» є самостійним, цілісним, кваліфікованим і завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливе науково-прикладне завдання для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність теми, належне методологічне обґрунтування наукових положень і висновків, наукова новизна одержаних результатів, аргументованість прикладних рекомендацій та повнота їх відображення у фахових публікаціях свідчать про високий науковий рівень здобувачки. Дисертаційне дослідження Кутепової Марини Володимирівни відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Здобувачка, Кутепова Марина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор наук з державного управління, професор

Наталія БОНДАРЧУК

Підпис *Наталії Бондарчук*
Завіряється. Начальник ВК ДДАЕУ
«__» __ 20__

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № *917. н/б*
«__» __ 20__ р.